በደቡብ ኢትዮጵያ ክልል የኢንቨስትመንት አፈጻጸምና እምቅ አቅም

የፖሊሲ አጭር መግለጫ(Policy Brief)

1. አጠቃላይ ማጠቃለያ

የደቡብ ኢትዮጵያ ክልል በግብርና፣ በአግሮ-ፕሮሰሲንግ፣ በማዕድን፣ በቱሪዝም፣ በዓሣ ሀብት እና በማኑፋክቸሪንግ ዘርፎች ከፍተኛ የኢንቨስትመንት እምቅ አቅም ያለው ክልል ነው። ሆኖም ይህ እምቅ አቅም እስካሁን ድረስ በበቂ ሁኔታ ወደ ተግባራዊ ውጤት አልተቀየረም።

በክልሉ 1,706 የኢንቨስትመንት ፕሮጀክቶች በ50.9 ቢሊዮን ብር ካፒታል ተመዝግበው ቢገኙም፣ 51.5% ብቻ ወደ ተግባር ገብተዋል። ከታቀዱት የሥራ ዕድሎች 30.7% ብቻ ተፈጥሯል፤ የተመደበ መሬትም በከፍተኛ መጠን ሳይለማ ቀርቷል።

ይህ የፖሊሲ አጭር መግለጫ የክልሉ የኢንቨስትመንት አፈጻጸምን፣ ዋና ዋና እምቅ አቅሞችን፣ ተግዳሮቶችን እና የፖሊሲ አቅጣጫዎችን በአጭር እና በተቋማዊ መልኩ ያቀርባል።

2. የፖሊሲ አውድና ችግር

በኢትዮጵያ እየተተገበረ ያለው ሀገር በቀል የኢኮኖሚ ሪፎርም እና "ኢትዮጵያ ታምርት" አጀንዳ ኢንቨስትመንትን እንደ ቁልፍ የኢኮኖሚ ዕድገት መሳሪያ ያቆማል። በዚህ አውድ ውስጥ የደቡብ ኢትዮጵያ ክልል ከፍተኛ የተፈጥሮና የሰው ኃይል ሀብት ቢኖረውም፣ የኢንቨስትመንት አፈጻጸሙ ከሚጠበቀው በታች ነው።

ዋና ዋና ችግሮቹ እነዚህ ናቸው፡-

- ደካማ የኢንቨስትመንት አስተዳደር
- ያልተቀላጠፈ የአገልግሎት አሰጣጥ
- ደካማ የመሬት አስተዳደር
- የክትትልና የተጠያቂነት እጥረት
- ውስን መሠረተ ልማት
- ደካማ የማስተዋወቅና የመረጃ ስርዓት

3. የጥናቱ መሠረትና ቁልፍ ግኝቶች

ይህ መግለጫ በደቡብ ኢትዮጵያ ክልል ኢንቨስትመንት ቢሮ በ2017 ዓ.ም በ12 ዞኖች ላይ በተካሄደ የዳሰሳ ጥናት የተመሠረተ ሲሆን፣ የሁለተኛ ደረጃ መረጃ፣ የሰነድ ግምገማ እና የተቋማዊ ትንተና ተጠቅሟል። ዋና ግኝቶቹ እነዚህ ናቸው፡-

3.1 የአፈጻጸም ክፍተት ከፍተኛ ነው

- 1,706 ፕሮጀክቶች በ50.9 ቢሊዮን ብር ተመዝግበዋል
- 26.5 ቢሊዮን ብር (51.5%) ብቻ ተግባራዊ ሆኗል
- 425,314 የሥራ ዕድሎች ታቅደው 130,540 (30.7%) ብቻ ተፈጥረዋል

3.2 የኢንቨስትመንት ስርጭት አልተመጣጠነም

ኢንቨስትመንት በክልሉ ውስጥ በጥቂት ዞኖች ላይ በከፍተኛ መጠን ተከማችቶ ሲገኝ፣ ሌሎች ዞኖች ከፍተኛ እምቅ አቅም ቢኖራቸውም ዝቅተኛ የአፈጻጸም ደረጃ አሳይተዋል።

3.3 የመሬት አጠቃቀም ዝቅተኛ ነው

- 114,902 ሄክታር መሬት ተመድቧል
- 47,052 ሄክታር (40.9%) ብቻ ጥቅም ላይ ውሏል

ይህ በመሬት አስተዳደርና በፕሮጀክት ክትትል ያለ ድክመትን ያሳያል

3.4 የውጭና የዳያስፖራ ኢንቨስትመንት ውስን ነው

68 የውጭና የዳያስፖራ ባለሀብቶች 17.8 ቢሊዮን ብር ካፒታል መዝግበው 6,576 የሥራ ዕድሎችን ፈጥረዋል። ይህ ከክልሉ እምቅ አቅም አንጻር ገና ያልበቃ ነው።

3.5 የቴክኖሎጂ ሽግግር ተጀምሯል፣ ግን ገና ውስን ነው

የተተገበሩ ኢንቨስትመንቶች በመጠኑም ቢሆን የቴክኖሎጂ ሽግግር አስከትለዋል፤ ይሁን እንጂ ይህ ወደ ሰፊ ኢኮኖሚያዊ ትራንስፎርሜሽን ለመቀየር ገና ተጨማሪ ጥረት ይፈልጋል።

4. ዋና የኢንቨስትመንት እምቅ አቅሞች

ክልሉ በሚከተሉት ስትራቴጂካዊ ዘርፎች ከፍተኛ የኢንቨስትመንት እድል አለው፦

- ግብርናና አግሮ-ፕሮሰሲንግ – ለም መሬት፣ የእንስሳት ሀብት፣ የንግድ እርሻ
- ማዕድን ልማት – ወርቅ፣ ኦፓል፣ ሊቲየም፣ ታንታለም እና ሌሎች
- ዓሣና አኳካልቸር – ሀይቆችና ወንዞች ላይ የተመሠረተ እድል
- ማኑፋክቸሪንግ – ምግብ ማቀነባበር፣ ጨርቃጨርቅ፣ ቆዳ፣ የግንባታ እቃዎች
- ቱሪዝምና አገልግሎት – ቅርስ፣ ፓርኮች፣ ባህላዊና ተፈጥሯዊ መስህቦች

5. ዋና የፖሊሲ አንድምታ

የክልሉ ችግር የኢንቨስትመንት እምቅ አቅም እጥረት ሳይሆን፣ ያለውን አቅም ወደ ውጤታማ ኢንቨስትመንት፣ ወደ ሥራ ፈጠራ፣ ወደ ኤክስፖርት እና ወደ ክልላዊ ገቢ ለመቀየር የሚችል ጠንካራ የአስተዳደር ሥርዓት እጥረት ነው። ስለዚህ የኢንቨስትመንት ሪፎርም እንደ መደበኛ የፈቃድ እና የማስተዋወቅ ሥራ ሳይታይ፣ እንደ ክልላዊ የኢኮኖሚ ትራንስፎርሜሽን አጀንዳ ሊወሰድ ይገባል።

6. ቅድሚያ የሚሰጣቸው የፖሊሲ ምክረ ሀሳቦች

1. የኢንቨስትመንት አስተዳደርን ማዘመን

የፈቃድ፣ የመሬት፣ የክትትል እና የባለሀብት አገልግሎቶችን በዲጂታል ሥርዓት ማስተላለፍ።

2. የመሬት አስተዳደርን ማጠናከር

ሁሉንም የኢንቨስትመንት መሬቶች ኦዲት በማድረግ ያልለሙ ቦታዎችን መመለስና ለውጤታማ ባለሀብቶች እንደገና መመደብ።

3. የኢንቨስትመንት ማስተዋወቅን ማሻሻል

የክልሉን ተወዳዳሪ የኢንቨስትመንት ዘርፎች በመረጃ የተደገፈ እና በዒላማ ያደረገ መንገድ ማስተዋወቅ።

4. ክትትልና ተጠያቂነትን ማጠናከር

የፕሮጀክት አፈጻጸም፣ የካፒታል አጠቃቀም፣ የመሬት አጠቃቀም እና የሥራ ፈጠራ ላይ ጠንካራ የክትትል ሥርዓት መዘርጋት።

5. ቅድሚያ የሚሰጣቸውን ዘርፎች መለየት

በአግሮ-ፕሮሰሲንግ፣ በማዕድን፣ በቱሪዝም እና በማኑፋክቸሪንግ ላይ ያተኮረ የቅድሚያ ኢንቨስትመንት ስትራቴጂ ማዘጋጀት።

6. ኢንቨስትመንትን ከሥራ ፈጠራና ከኤክስፖርት ጋር ማገናኘት

ከፍተኛ የሥራ ፈጠራ፣ የቴክኖሎጂ ሽግግር እና የውጭ ምንዛሪ ጥቅም የሚያመጡ ፕሮጀክቶችን ቅድሚያ መስጠት።

7. የፖሊሲ መልዕክት

ክልሉ እምቅ አቅም አለው፤ የሚያስፈልገው ግን ያንን አቅም ወደ ተግባራዊ ውጤት የሚቀይር ጠንካራ የአስተዳደርና የአፈጻጸም ሪፎርም ነው።

8. ዋቢ ሰነድ

በደቡብ ኢትዮጵያ ክልል የኢንቨስትመንት ስርጭትና እምቅ አቅሞች ዳሰሳ ጥናት ፣ሚያዝያ 2017 ዓ.ም

ዎላይታ ሶዶ፣ ኢትዮጵያ